Kerkplein 2 T (0343) 56 56 00
Postbus 200 F (0343) 41 57 60
3940 AE Doorn E info@heuvelrug.nl

GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG

Herijking Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

2021 – 2024

Datum	Maart 2021
Thema	Samenleving Regie & Faciliteren
Team	
Auteur	W. Luigjes

Inhoudsopgave

1. Inleiding **4**
1.1. Aanleiding 4
1.2. Achtergrond 5
1.3. Status IHP 7
1.4. Moties van de gemeenteraad 7

2. Integraal Huisvestingsplan **8**
2.1. Missie en visie 8
2.2. Reikwijdte integraal huisvestingsplan 10
2.3. Procedure 10

3. Kaders en uitgangspunten **12**
3.1. Wettelijke basis 12
3.1.1. Wettelijke procedures 12
3.1.2. Onderhoud en aanpassing 13
3.1.3. Leeftijd schoolgebouwen 13
3.1.4. Renovatie 13
3.1.5. Normbedragen 14
3.1.6. Capaciteit 15

3.2. Gemeentelijk beleid 16
3.2.1. Uitgangspunten IHP 16
3.2.2. Gemeentelijke leerlingenprognose 18
3.2.3. Omgevingsvisie 18
3.2.4. Onderwijs en Jeugdzorg 19
3.2.5. Dorpsgericht werken 19
3.2.6. Brede Kindvoorziening 19
3.2.7. Duurzaamheid 20
3.2.8. Leegstand en medegebruik 21
3.2.9. Overige wet- en regelgeving 22

3.3. Overige beleidsthema's 23
3.3.1. Bewegingsonderwijs 23
3.3.2. Zorgstructuur 23
3.3.3. Bouwheerschap 24
3.3.4. Speelterreinen 24
3.3.5. Petitie Astmafonds 24

Voorwoord

Kinderen hebben recht op onderwijs. Wanneer een kind instroomt in het onderwijs, heeft het al een hele ontwikkeling doorgemaakt: thuis, in de leefomgeving van het kind, op de kinderopvang of een voorschoolse voorziening. De GGD, kinderopvang, voorschoolse voorzieningen, onderwijs-, jeugdzorg-, sport- en cultuurorganisaties werken steeds intensiever samen voor een veilige, gezonde, doorlopende ontwikkeling van kinderen. Een samenwerking die de gemeente stimuleert vanuit de Jeugdagenda.

Recht op onderwijs houdt ook in dat er passend onderwijs beschikbaar moet zijn voor kinderen. Onderwijs dat aansluit op de capaciteiten van een kind. En onderwijs dat erop gericht is de persoonlijkheid, talenten, geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind zo volledig mogelijk te ontplooien. Dit betekent ook dat onderwijs inclusief moet zijn en geschikt voor kinderen met een beperking.

Deze ontwikkelingen vragen iets van onderwijshuisvesting. Een voorziening waar de gemeente de schoolbesturen in moet voorzien en die de schoolbesturen in stand moeten houden. Landelijk en ook in onze gemeente ligt hier een grote opgave. Een groot deel van de schoolgebouwen is gebouwd in de wederopbouwperiode na de oorlog. Deze schoolgebouwen voldoen niet meer aan de duurzame en toekomstgerichte eisen van deze tijd die onze gemeente nastreeft. Nieuwe schoolgebouwen zoals het Revius Lyceum zijn (bijna) energieneutraal en basisschool De Zonheuvel is dankzij de subsidie Aardgasvrije scholen aardgasvrij gerenoveerd.

Gemeenten en schoolbesturen worstelen met deze grote huisvestingsopgave. De regelgeving is complex en partijen krijgen aantoonbaar te weinig financiële middelen om goed in hun taak te kunnen voorzien. De VNG, PO- en VO-raad hebben samenwerkingsafspraken gemaakt om verantwoordelijkheden beter op elkaar af te stemmen. Er moet een betere afstemming komen van het Integraal Huisvestingsplan en de onderhoudsplannen en bindende afspraken over renovatie. De financiering moet toereikend worden voor duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting. Op verzoek van partijen werkt het ministerie van OCW momenteel aan wetswijzigingen die hierin moeten voorzien. Op het moment van schrijven van dit voorwoord is in opdracht van de ministeries OCW en BZK een interdepartementaal onderzoek gaande naar onderwijshuisvesting waar onze gemeente ook aan deel neemt.

De ontwikkelingen maken dat de schoolbesturen hebben gevraagd het IHP voor vier jaar te actualiseren en in deze periode de noodzakelijke projecten te realiseren. Ook hebben zij gevraagd in deze periode te starten met het opstellen van een nieuw IHP gebaseerd op de nieuwe wet- en regelgeving. De gemeente heeft begrip voor deze vraag en heeft hieraan gehoor gegeven bij de herijking van het IHP. Zo bouwen we samen aan duurzaam en toekomstgerichte onderwijshuisvesting voor de ontwikkeling van onze kinderen.

Chantal Broekhuis
Wethouder Gemeente Utrechtse Heuvelrug

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Bij de decentralisatie in 1997 heeft de rijksoverheid de zorgplicht voor onderwijshuisvesting overgedragen aan de gemeenten. De gemeente heeft een zorgplicht voor passende huisvesting voor primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs in haar gemeente. Iedere gemeente geeft daar op eigen wijze invulling aan. Om eenduidigheid en uniformiteit te bewerkstelligen, heeft de gemeente Utrechtse Heuvelrug besloten om in 2007, samen met de schoolbesturen, te komen tot een Integraal Huisvestingsplan (IHP). Gelet op de gesprekken met de schoolbesturen, de onzekerheden over de tekst en inhoud van de in voorbereiding zijnde wettelijke verplichte vaststelling van een gemeentelijke IHP en de opname van renovatie als voorziening in de verordening, is besloten op dit moment te volstaan met een herijking van het huidige IHP voor een periode van drie jaar.
In deze periode wordt verder gewerkt aan een nieuw IHP voor een periode van 16 jaar op basis van de komende wet- en regelgeving. Afgesproken is in 2021 te starten met het formuleren van objectieve criteria om schoolgebouwen te kunnen beoordelen en onderling te vergelijken.

In de herijking worden de volgende ontwikkelingen verwerkt:
- Scholenplan PO en V(S)O
- Technische veroudering van schoolgebouwen
- Actualisatie van de leerling prognoses, lichte groei en zijwaartse instroom ten gevolge van hoogconjunctuur woningmarkt de afgelopen periode.
- Ombuigingen
- Woonvisie
- Klimaatakkoord

Ook ontwikkelingen, zoals toenemende zijinstroom in een aantal dorpen en toename van het aantal leerlingen ten opzichte van de prognose die in het vorige IHP is gehanteerd en daarmee toename van het aantal leerlingen, vragen om een herziening van het IHP. Onderhavige nota in combinatie met de meerjarenuitvoeringsplannen vormen samen de herijking van het Integraal Huisvestingsplan.

Een aantal ontwikkelingen hebben we in deze herijking niet meegenomen omdat nog niet duidelijk is of deze in de periode van dit IHP al consequenties heeft voor de onderwijshuisvesting. Als daar de komende tijd aanleiding voor is, leggen we dit als separaat voorstel voor aan de gemeenteraad en de vertegenwoordigers van het ‘Op Overeenstemming Gericht Overleg’.

Voor de scholen De Meent en De Ladder heeft de raad op 27 juni 2019 een voorbereidingsbesluit genomen. In dit besluit is voor de vervanging van de schoolgebouwen De Ladder en De Meent het voorbereidingskrediet van respectievelijk € 149.305,-- en € 143.288,-- definitief beschikbaar gesteld.
In het licht van de ontwikkelingen rond de MFA Maarn hebben we de scholen echter nog niet in de planning van de herijking van dit IHP opgenomen. De verwachting is dat het co-creatieproces voor wat betreft de nieuwbouw van scholen geen financiële consequenties heeft in deze periode. Als dit echter toch het geval is, halen wij de planning naar voren door middel van een separaat voorstel.
De schoolbesturen en de Kinderopvangorganisatie nemen deel aan de co creatie Maarn. Zij hebben echter wel een tijdlimiet. Ze willen daarom ook terug kunnen vallen op het IHP en starten met de voorbereiding.

Voor wat betreft VSO De Sprong zijn we nog in afwachting van duidelijkheid rondom de ontwikkelingen rond de vastgoedtransformatie JeugdzorgPlus, die wellicht consequenties heeft voor de onderwijshuisvesting op Valkenheide. Ook wachten we nog op besluitvorming op de vraag onder welk schoolbestuur de VSO school De Sprong definitief gaat vallen. Dit wordt uiteindelijk integraal bekeken.

Als de locatie van het Asielzoekerscentrum in stand moet blijven, zijn er ook aanpassingen (of nieuwbouw) nodig voor de school bij het Asielzoekerscentrum De Hoogstraat. Deze school wordt op een andere wijze gefinancierd en daarom niet meegenomen in deze herijking van het IHP. De te ontvangen inkomsten vanuit de Regeling onderwijshuisvestingsbudgetten asielzoekers (OHBA)regeling zijn tenminste gelijk aan de investeringskosten.

1.2 Achtergrond

Het Integraal Huisvestingsplan heeft als belangrijkste doelstelling het geven van een beleidsmatig en financieel kader voor de huisvesting van de onderwijsvoorzieningen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Daarnaast geeft het inzicht in de beschikbare voorzieningen en de omvang van de in de komende jaren noodzakelijke huisvestingsvoorzieningen voor het onderwijs. Daaraan gekoppeld is een financiële raming die zicht geeft op de benodigde investeringen in de planperiode. De gemeenteraad heeft in 2019 uitgesproken dat met de uitvoering van het raadsprogramma voor de begroting 2020-2023 bij de herijking van het IHP invulling gegeven moet worden aan de taakstelling (spoor III).

Uitgangspunt blijft ook dat Dorpsgericht werken de juiste manier is om de sociale cohesie binnen de dorpen verder te versterken. Vanuit deze visie staat de gemeente open voor andere maatschappelijke voorzieningen onder een dak met onderwijs zoals kinderopvang, bibliotheek en buurthuis. Ook wordt er per locatie gekeken of er de mogelijkheid is tot het realiseren in combinatie met woningbouw.
Als pilot is gestart met dorpsgesprekken met de directeuren in Driebergen-Rijsenburg. Insteek is om met de schooldirecteuren vanuit een gezamenlijke visie te komen tot een maatoplossing voor de huisvesting. Hierbij staat het belang van het kind centraal. De eerste bevindingen van deze gesprekken zijn positief.

Karakter en inhoud IHP
Het IHP heeft zowel het karakter van een beleidskader als het karakter van een planningsinstrument. Op beleidsmatig niveau worden uitspraken gedaan over de aanpak van en de visie op onderwijshuisvesting in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Daarnaast geeft het zicht op de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare voorzieningen in relatie tot de inhoudelijke ontwikkelingen en wettelijke eisen. Deze aspecten zijn voor een afgebakende periode inzichtelijk gemaakt en gekoppeld aan de benodigde investeringen om zowel de kwaliteit als de capaciteit op peil te houden en waar mogelijk te optimaliseren. Er zijn continu afwegingen gemaakt tussen noodzaak en wens. Met het IHP is de input geleverd voor een meerjarenbegroting onderwijshuisvesting van de gemeente.

Deze herijking is een instrument dat informatie biedt over:

- Huidige huisvestingssituatie van de scholen.
- Gehanteerde normen en uitgangspunten voor het bepalen van de capaciteit en kwaliteit van de onderwijsgebouwen.
- Ontwikkeling van de beschikbare capaciteit en de capaciteitsbehoefte van de scholen.
- Benodigde middelen voor een periode van tien jaar voor onderwijshuisvesting op het gebied van capaciteit en kwaliteit.

In het proces van het opstellen van het plan is met alle schoolbesturen afzonderlijk overleg gevoerd over de onder hun bestuur staande scholen. Daarnaast is er een bijeenkomst geweest met de directies en schoolbesturen van de basisscholen in Driebergen-Rijsenburg.
In de maanden oktober tot en met december 2020 is de uitwerking besproken met een werkgroep vanuit de schoolbesturen. Met de werkgroep is de gezamenlijke conclusie getrokken dat een aantal onderwerpen nader moet worden uitgewerkt en voor een deel mede afhankelijk is van komende wetgeving over renovatie en het verplicht stellen van een IHP. Omdat er wel sprake is van een situatie waarin een aantal schoolgebouwen niet langer op uitstel van uitvoering kan wachten, is gekozen voor een herijking van het IHP voor de periode 2021-2024.

Het voorliggende Integraal Huisvestingsplan bestaat uit drie delen:

1. <u>Nota</u>
   Hierin staan de kaders en randvoorwaarden voor het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs van de gemeente Utrechtse Heuvelrug. De beleidsmatige uitgangspunten voor het vormgeven van de huisvesting van het onderwijs worden benoemd. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs zijn de minimumeisen ten aanzien van de zorgplicht voor onderwijshuisvesting opgenomen. In de nota is aanvullend beleid opgenomen.
2. <u>Meerjarenuitvoeringsplan primair onderwijs (MUP PO)</u>
   Hierin worden de uitgangspunten geformuleerd, de visie van de schoolbesturen verwoord, knelpunten gesignaleerd en oplossingen geformuleerd. De oplossingen worden gekoppeld aan een integrale analyse van kosten en planning. De verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs van de gemeente Utrechtse Heuvelrug dient hierbij als toetsingsinstrument. Onderdeel van het MUP PO is een meerjareninvesteringsplan (MIP) waarin de financiële consequenties van de plannen in het MUP PO zijn verwoord.
3. <u>Meerjarenuitvoeringsplan voortgezet onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs (MUP VO/SO)</u>
   Dit is gelijk aan het meerjarenuitvoeringsplan van het primair onderwijs, alleen dan voor het voortgezet onderwijs en het speciaal (voortgezet) onderwijs.

Door een wetswijziging op het gebied van onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs zijn de betreffende schoolbesturen met ingang van 1 januari 2015 zelf verantwoordelijk geworden voor het lang cyclisch onderhoud - het “buitenonderhoud volgens de kruisjeslijst” - en interne aanpassingen. De verantwoordelijkheid van de gemeente beperkt zich sindsdien tot uitbreiding en (vervangende) nieuwbouw. Van de schoolbesturen wordt verwacht dat zij de schoolgebouwen op een juiste wijze onderhouden op basis van een meerjarige duurzame onderhoudsrapportage. Hierbij dienen de schoolgebouwen gemiddeld in conditieklasse 3 te blijven.

1.3 Status IHP

Er is een wetsvoorstel in voorbereiding waarin een gemeentelijk IHP als (wettelijke)verplichting wordt opgenomen. Dit IHP bevat dan een periode van tenminste 16 jaar. De eerste vier jaren zijn hierbij harde toezeggingen. Voor de jaren daarna wordt een inkijk gegeven in de verwachte ontwikkelingen. Naar verwachting treedt dit voorstel op zijn vroegst in 2023 als wet in werking.
In de praktijk werkt de gemeente Utrechtse Heuvelrug al lange tijd met een IHP.

In het OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) wordt instemming gevraagd met het IHP. Daarmee krijgt het IHP de status van planningsdocument voor de gemeente. Zowel de gemeente als de schoolbesturen conformeren zich op deze manier aan het IHP. Voor de komende periode ligt daarmee de planning ten aanzien van onderwijshuisvesting vast. Enkel in het geval van urgente, onvoorziene zaken kan van het IHP worden afgeweken. Dit maakt het proces van opstelling, vaststelling en implementatie van grote waarde. De gemeente wil commitment van schoolbesturen en zichzelf op de uitvoering van het IHP. Actuele ontwikkelingen blijven vanzelfsprekend inpasbaar.

Met het vaststellen van het IHP committeren gemeente en schoolbesturen zich aan:

- een IHP dat zicht geeft op een planning voor de onderwijshuisvesting voor een periode van zestien jaar. Daarbij gelden een jaarlijkse actualisatie van de meerjarenuitvoeringsplannen en een vierjaarlijkse actualisatie van de nota.
- een wederzijdse inspanningsverplichting om met elkaar het IHP te volgen en uit te voeren.

De financiële gevolgen van het IHP worden verwerkt in de meerjarenbegroting van de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Wij zijn van mening dat ook nadat het IHP is vastgesteld de gemeenteraad voor ieder krediet een apart besluit moet nemen over de afzonderlijke projecten. In deze raadsvoorstellen wordt de meest actuele situatie meegenomen en meegewogen. Om de status van het IHP als consensusdocument en planningsinstrument te kunnen waarborgen, moet het de bestuurlijke intentie zijn om het IHP uit te voeren. De herijking betreft een periode van drie jaar. Gelet op de gemeentelijke financiële ramingen voor de langere termijn is er wel een doorkijk voor een langere periode opgenomen.

1.4 Moties van de gemeenteraad.

Met de herijking van het IHP geven wij ook uitwerking aan de volgende moties:

- Motie IHP/Woningbouw
- Motie Investeringsstop: De raad verzoekt het college ‘Met ingang van heden een tijdelijke investeringsstop door te voeren op al die investeringen die op dit moment nog ontkoombaar zijn en geen nieuwe toezeggingen te doen, tenzij strikt noodzakelijk in het licht van achterstallig onderhoud of kapitaalvernietiging. En om de Raad voor wat betreft de nog ontkoombare geplande investeringen als bijlage bij het uitvoeringsprogramma een voorstel te doen, waardoor de Raad in staat wordt gesteld om haar eigen afwegingen te maken, passend binnen een structureel sluitende begroting’;
- Motie Verlaging schuldenlast gemeente.
  Geen eigen investering voor nieuwbouw.

Voor alle duidelijkheid willen wij wel benadrukken dat deze uitgangspunten niet in strijd zijn met de zorgplicht van de gemeente voor voldoende en adequate onderwijshuisvesting. De uitgangspunten hebben betrekking op de wijze waarop de financiering plaatsvindt. Dit staat los van de afweging of een school in aanmerking komt voor vervanging of uitbreiding.

2 Integraal Huisvestingsplan

2.1 Missie en visie

Missie
Bij het bepalen van de missie gaat het om de vraag “Waar zijn we van?“.
De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht te voorzien in voldoende en kwalitatief goede onderwijshuisvesting. Daarnaast heeft de gemeente een rol in het in stand houden van het openbaar onderwijs.

Sinds 2015 is de verantwoordelijkheid van de gemeente voor de onderwijshuisvesting beperkt tot:
- (vervangende) nieuwbouw,
- uitbreiding,
- eerste inrichting,
- herstel van constructiefouten en
- herstel en vervanging bij schade door bijzonder omstandigheden (bijvoorbeeld vandalisme).

De schoolbesturen gaan over de inhoud van het onderwijs en zijn verantwoordelijk voor onderhoud, aanpassingen, exploitatie en beheer van de onderwijshuisvesting. Hiervoor ontvangen zij direct middelen van het rijk.

Visie
Goed onderwijs voor iedereen. Onze gemeente blijft investeren in duurzame, frisse scholen.
In 2019 komen we samen met betrokken onderwijsinstellingen, (maatschappelijke) organisaties en inwoners tot een lokale educatieve agenda. Voor en met deze agenda bevorderen we de samenwerking tussen alle kindpartners.

Overige uitgangspunten zijn:

1. We actualiseren ons peuterspeelzaal-beleid voor 2 tot 4 jarigen op basis van landelijke ontwikkelingen.
2. We koppelen onderwijs aan sport, cultuur en welzijn.
3. Vanuit onze lokale voedselagenda en duurzaamheidsthema’s stimuleren we onze scholen om met voedselthema’s aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld; boerderij-excursies en de gezonde schoolkantine.
4. We zetten in op het terugdringen van laaggeletterdheid. Hiervoor gaan we op regionaal niveau met buurgemeenten en onderwijsinstellingen, bibliotheken en de arbeidsmarkt in gesprek.
5. Voor elk kind wonend in onze gemeente is er passend onderwijs.
6. Wij willen meer beroepsonderwijs in onze gemeente. Succesvolle voorbeelden hiervan zijn het IVA, vakcollege Maarsbergen en TMO. Wij gaan ons onderwijsbeleid toespitsen op goed én bereikbaar beroepsonderwijs voor leerlingen uit onze gemeente. Hiervoor gaan we met buurgemeenten en regionale onderwijsinstellingen in gesprek.

Ter aanvulling voor het IHP, de status van bovenstaande op dit moment is:

We hebben een OOGO Onderwijskwaliteit opgezet waarin we met de kindpartners in gesprek zijn, en afstemming vinden over, de gemeentelijke raakvlakken met (passend) onderwijs, onderwijsachterstandenbeleid en jeugdzorg. We stimuleren hierbij samenwerking tussen organisaties ter versterking van goed onderwijs.

Het Onderwijsachterstandenbeleid is op deze wijze geactualiseerd in samenspraak met de kindpartners. Hiermee zetten wij in op het terugdringen van laaggeletterdheid bij kinderen en ouders. Hiervoor is nadrukkelijk de samenwerking gezocht met de GGD, Kinderopvang, het Dorpsteam en de Bibliotheek.

Op regionaal en lokaal niveau wordt gewerkt aan Passend onderwijs. Hiervoor is regionaal een actieprogramma opgezet en lokaal als onderdeel van de Taskforce het Scholenplan.

In de herijking van het Sociaal Domein en het Sportakkoord wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht tussen onderwijs, sport en cultuur. Met het Programma Jongeren op gezond gewicht en de GGD is gestart om scholen te ondersteunen bij het behalen van het Gezonde school certificaat.

De VMBO scholen, Vakcollege Maarsbergen en MAVO Doorn, maken gebruik van de regeling Sterk Techniek onderwijs in samenwerking met MBO Amersfoort en de basisscholen om het beroepsonderwijs, met name het technische beroepsonderwijs, te stimuleren.

2.2 Reikwijdte Herijking Integraal Huisvestingsplan

De herijking van het Integraal huisvestingsplan 2021-2024 is opgesteld voor alle onderwijsgebouwen voor het primair, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs in de gemeente Utrechtse Heuvelrug, voor zover deze scholen door de overheid worden bekostigd. Hierbij vormt de nota het gemeentelijk beleid ten aanzien van onderwijshuisvesting. Het IHP is een planningsinstrument dat scholen en gemeente zicht geeft op de noodzakelijke investeringen die nodig zijn om het geformuleerde beleid te implementeren.

De hoofddoelstellingen van het IHP worden als volgt omschreven:

- Inzicht in de maatregelen die de komende jaren moeten worden getroffen om te komen tot toekomstbestendige schoolgebouwen, die het onderwijs optimaal faciliteren;
- het vaststellen van en inzicht geven in de (toekomstige) behoefte aan voorzieningen in de onderwijshuisvesting op basis van de leerlingenprognoses voor de komende 20 jaar;
- het geven van inzicht in de financiële consequenties op de korte, middellange en lange termijn van de te treffen huisvestingsmaatregelen, rekening houdend met de financiële kaders van de gemeenteraad.
- Leidraad voor gemeente en schoolbesturen om proactief huisvestingsbeleid te voeren, strategische keuzes te maken en besluiten integraal af te wegen. Schoolbesturen kunnen hun meerjaren duurzame onderhoudsprogramma's hierop afstemmen.

2.3 Procedure

Door invoering van de Wet dualisering gemeentelijke medebewindbevoegdheden (8 maart 2006) is een wijziging opgetreden in uitvoering van zowel het IHP als de Verordening Huisvesting Onderwijs van de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Met invoering van deze wet zijn de volgende twee wijzigingen van kracht geworden:

- het College van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het vaststellen van het huisvestingsprogramma en het huisvestingsoverzicht. De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het bedrag uit de gemeentebegroting dat beschikbaar is voor onderwijshuisvesting;
- het College van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor aanvragen met een spoedeisend karakter, dat geldt zowel voor de ontvangst, beoordeling, besluitvorming als uitvoering.

Vanuit dit gegeven is de procedure voor het Integraal Huisvestingplan vormgegeven.

Bij het actualiseren van het IHP is zowel een schoolbestuurlijk als een gemeentelijk traject doorlopen. In de eerste plaats zijn gesprekken gevoerd met de schoolbesturen. Met de schoolbesturen voor PO is huisvesting op dorpsniveau besproken en voor het (V)SO en VO op gemeentelijk niveau. Hierin zijn onder andere visie van besturen, ontwikkelingen in dorpen, gemeente en omliggende gemeenten en de wensen/knelpunten in de huidige huisvesting besproken. Doel van deze overleggen was te komen tot gezamenlijk visie en draagvlak voor ontwikkelde scenario's. Ook is een gesprek gevoerd met betrokken ambtenaren van de gemeente om de gemeentelijke kaders vast te stellen op een aantal inhoudelijke thema's. Met deze input en de nieuwe prognoses is vervolgens een concept IHP opgesteld. Parallel aan het actualiseren van het IHP loopt een traject voor het realiseren van een MFA in Maarn. De resultaten van dit traject zijn/worden geïntegreerd in de meerjarenuitvoeringsplannen. De schoolbesturen zijn vervolgens in de gelegenheid gesteld om te reageren op het concept IHP.

In september 2020 hebben de schoolbesturen aangegeven het concept IHP verder te willen uitwerken. In de maanden oktober tot en met december 2020 is de uitwerking besproken met een werkgroep vanuit de schoolbesturen. Met de werkgroep is de gezamenlijke conclusie getrokken dat een aantal onderwerpen nader moeten worden uitgewerkt:

1. Financiering van nieuwbouw: in het kader van de gemeentelijke zorgplicht is de gemeente verplicht bij te dragen aan de jaarlasten voor nieuwbouw aan scholen. De gemeente heeft besloten dat de schuldenlast niet verder mag oplopen. Om dit in te vullen willen we nieuwbouw extern financieren. In pilots met de in deze herijking genoemde scholen en schoolbesturen gaan we dit principe uitwerken. We hanteren daarbij maatwerk, zonder dat hierdoor vertraging in de realisatie van de plannen optreedt. Doel is te komen tot duidelijke afspraken hierover in een volgende IHP.
2. Renovatie : in de nieuwe wetgeving worden afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheden van schoolbesturen en gemeenten in het geval van renovatie. Wij hebben besloten hier nog niet op vooruit te lopen.
3. Duurzaamheid: de wijze waarop het criterium duurzaamheid meeweegt in het IHP en de verdeling van de financiële verantwoordelijkheid tussen gemeenten en schoolbesturen.

Omdat er wel sprake is van een situatie waarin een aantal schoolgebouwen niet langer op uitstel van uitvoering kan wachten, is gekozen voor een herijking van het IHP voor een periode van 3 jaar.

Uiteindelijk bestaat de herijking van het Integraal Huisvestingplan uit:

- De nota: hierin worden visie, uitgangspunten en kaders verwoord. Daarmee worden de randvoorwaarden voor het gemeentelijk beleid ten aanzien van de onderwijshuisvesting gegeven. Hierbij is gemeentelijk beleid als basis beschouwd en worden de wettelijke verplichtingen als minimum gehanteerd.
- Het Meerjarenuitvoeringsplan Primair Onderwijs.
- Het Meerjarenuitvoeringsplan Voortgezet Onderwijs en Speciaal (Voortgezet) Onderwijs.

De nota kent een looptijd van drie jaar. De leerlingenprognoses worden jaarlijks geactualiseerd. Telgegevens kunnen aanleiding zijn om voor bepaalde scholen tussentijdse prognoses op te laten stellen.

Deze Meerjarenuitvoeringsplannen zijn het raamwerk voor het onderwijshuisvestingsprogramma van het volgende uitvoeringsjaar. Vanzelfsprekend blijft er een mogelijkheid om op basis van onvoorziene omstandigheden een aanvraag in te dienen.

De gemeente en schoolbesturen blijven met elkaar communiceren. Zowel gemeente als schoolbesturen moeten hiervoor één duidelijk aanspreekpunt hebben. Voor de gemeente zijn de schoolbesturen het eerste aanspreekpunt. Dit moet ook bekend zijn bij de schooldirecties. Bij voorbereiding en uitvoering van projecten moeten schoolbesturen aangeven welke personen gemandateerd zijn voor welke taken en bevoegdheden. Bij het indienen van aanvragen door schoolbesturen voor bekostigen van voorzieningen huisvesting onderwijs door de gemeente verdient het voorkeur vooraf tijdig met de gemeente te overleggen over aard, omvang en uitvoeringsjaar van deze voorzieningen.

3 Kaders en uitgangspunten

Een Integraal Huisvestingsplan wordt opgesteld met inachtneming van een aantal kaders en uitgangspunten. Deze kaders vormen voor alle betrokken partijen een heldere afbakening waarbinnen de Meerjarenuitvoeringsplannen worden opgesteld.

De wettelijke basis is vastgelegd in de betreffende onderwijswetten en de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs.
Daarnaast kan de gemeente bij de gezamenlijke invulling met de schoolbesturen rekening houden met het gemeentelijk beleid. Hierbij valt de denken aan de koppeling tussen onderwijs, jeugd en sport, financieel beleid van de gemeente, zoals bijvoorbeeld maatregelen die te maken hebben met de schuldenlast, de omgevingsvisie van de gemeente en de duurzaamheidsvisie van de gemeente voor het maatschappelijk vastgoed.

3.1 Wettelijke basis

De zorgplicht voor onderwijshuisvesting vindt haar wettelijke basis in de Onderwijswetten (Wet op het primair onderwijs, Wet Expertise Centra en de Wet op het voortgezet onderwijs). In de onderwijswetten is opgenomen dat gemeenten een verordening moeten opstellen die de uitvoering van de zorgplicht regelt.

De onderwijswetgeving biedt gemeenten de mogelijkheid haar verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting door te decentraliseren naar de schoolbesturen. Hierbij kan worden gekozen voor het door decentraliseren van de gehele verantwoordelijkheid of voor een deel van de onderwijssoorten, een deel van de schoolbesturen dan wel een deel van de scholen. Naar aanleiding van de conferentie over onderwijshuisvesting in de gemeente Utrechtse Heuvelrug van 16 september 2015, is afgesproken dat de mogelijkheid van doordecentralisatie bij het overleg met de schoolbesturen over het actualiseren van het IHP 2016-2024 wordt verkend. Bij dit overleg is geconstateerd dat de schoolbesturen vooralsnog geen noodzaak zien de verantwoordelijkheidsverdeling te veranderen. In de bilaterale gesprekken met de schoolbesturen is door schoolbesturen niet de wens aangegeven dit standpunt te heroverwegen.
De zorgplicht voor de huisvesting van het basisonderwijs, speciaal (voortgezet) onderwijs en het voortgezet onderwijs ligt hierdoor bij de gemeente.

3.1.1 Wettelijke procedures

Indien een schoolbestuur een **nieuwe basisschool** wil realiseren dient men een aanvraag in te dienen om opgenomen te worden op het **scholenplan**. De gemeenteraad neemt hierover een besluit.
Criteria hierbij is het aantal leerlingen van de school dat binnen een periode van vijf jaar moet worden gehaald (tenminste 200).
Het scholenplan wordt daarna beoordeeld en al dan niet goedgekeurd door de minister van OCW. Bij goedkeuring komt de school in aanmerking voor bekostiging van de rijksvergoedingen voor personeel en materiële instandhouding.

In het **speciaal onderwijs** mogen al geruime tijd **geen nieuwe scholen** meer worden gesticht. In de praktijk is wel te zien dat er **nevenvestigingen** ontstaan, waarbij de hoofdlocatie veelal in een andere gemeente is gevestigd. De gemeenteraad geeft toestemming tot het oprichten van een dergelijke nevenvestiging en aanvaardt hierbij dan ook direct de zorgplicht voor deze nevenvestiging.

Sinds 1 augustus 2008 is in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) **het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen** opgenomen. In de wet wordt deze **regionale samenwerking tussen scholen voor VO** geregeld. De regionale samenwerking heeft als belangrijkste doelstelling dat schoolbesturen gezamenlijk een goede afstemming tussen de vraag en het aanbod kunnen regelen in termen van de benodigde onderwijsvoorzieningen. Indien een RPO volgens de wettelijke voorschriften en de voorgeschreven procesgang tot stand is gekomen, brengt vervolgens de minister de gevraagde onderwijsvoorzieningen voor bekostiging in aanmerking.

Na deze wettelijke procedures om in aanmerking te komen voor bekostiging door het rijk, komt de aanvraag in het kader van het **gemeentelijk huisvestingsplan voor de daadwerkelijke huisvesting van deze school**. Het is dan aan de gemeente om huisvesting te geven aan deze nieuwe school. Dit kan door medegebruik van aanwezige ruimte of het realiseren van nieuwe huisvesting,

De **opheffingsnorm** voor het **basisonderwijs** voor de gemeente Utrechtse Heuvelrug met ingang van 1 januari 20018 vastgesteld op **81.** De stichtingsnorm voor een nieuwe school is een leerlingenaantal van 200 leerlingen die binnen vijf jaar bereikt moet worden en vijftien jaar moet worden behouden. De gemeente heeft geen bevoegdheid ten aanzien van het sluiten van scholen. De schoolbesturen besluiten hiertoe zelf, met de kanttekening dat het sluiten van een openbare school altijd vooraf moet worden voorgelegd aan de Raad. Op het moment dat het ministerie de bekostiging van een school stopt, heeft de gemeente ook geen zorgplicht meer met betrekking tot onderwijshuisvesting van de betreffende school. Het schoolgebouw komt dan 'om niet' weer in eigendom van de gemeente.

3.1.2 Onderhoud en aanpassing

Door de stelselwijziging van 1 januari 2015 is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting van het primair onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs gewijzigd. Dit is in de ledenbrief van 24 juli 2014 door de VNG uitgewerkt. De wetswijziging betekent voor de gemeenten dat de zorgplicht voor onderhoud en aanpassing van schoolgebouwen van beide onderwijssoorten vervalt. Vanaf 1 januari 2015 ontvangen de schoolbesturen de hiervoor benodigde vergoeding rechtstreeks van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
De gemeentelijke zorgplicht beperkt zich hoofdzakelijk tot (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding en eerste inrichting. Van belang is of er voldoende en adequate huisvesting aanwezig is.

3.1.3 Leeftijd schoolgebouwen

In de verordening is aangegeven dat de technische kwaliteit van een schoolgebouw een criterium is bij de afweging om al dan niet vervangende nieuwbouw toe te kennen. Daarnaast spelen uiteraard de leeftijd en de functionaliteit van de schoolgebouwen een rol. In de modelverordening van de VNG is vastgelegd dat permanente schoolgebouwen dienen te worden gerealiseerd met een levensduur van tenminste 60 jaar. In deze periode van 60 jaar is er een mogelijkheid van renovatie met een levensduurverlenging van 20 jaar. Het is echter geen vanzelfsprekendheid dat een gebouw na 40 of 60 jaar in aanmerking komt voor renovatie of vervangende nieuwbouw. Het is de combinatie van technische kwaliteit van het schoolgebouw, de functionaliteit en de leeftijd die van belang is in deze afweging.
Hier is al sprake van een combinatie van wettelijke bepaling en gemeentelijk maatwerk. De wet spreekt alleen over de kwaliteit van het schoolgebouw.

3.1.4 Renovatie

Mede op verzoek van de gemeenteraad biedt de gemeentelijke verordening Utrechtse Heuvelrug vanaf 2015 al de mogelijkheid om renovatie aan te vragen op basis van gezamenlijke bekostiging als alternatief voor vervangende nieuwbouw.

Het begrip renovatie is geen voorziening die op grond van de modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs bij de gemeente kan worden aangevraagd. Bij de inleiding is aangegeven dat er een wetsvoorstel in voorbereiding is, waarbij onder andere het opstellen van een integraal huisvestingsplan door de gemeenten als verplichting is de onderwijswetten wordt opgenomen. Ander onderdeel van dit wetsvoorstel is het opnemen van het begrip renovatie als voorziening in de modelverordening. Onzeker is hoe het begrip renovatie in dit voorstel wordt opgenomen. Wat meespeelt is de vraag in hoeverre het opnemen van het begrip renovatie in de modelverordening leidt tot een uitbreiding van de zorgplicht van de gemeenten. Indien er sprake is van een uitbreiding van de zorgplicht leggen gemeenten een claim bij het Rijk neer voor een verhoging van de inkomsten voor onderwijshuisvesting in het Gemeentefonds.

Landelijk is te zien dat in een aantal perioden meer aandacht is besteed aan het realiseren van voldoende scholen en minder is gelet op de kwaliteit van deze gebouwen. Deze gebouwen zijn technisch nog net van voldoende kwaliteit, maar voldoen niet meer aan de functionele en ruimtelijke eisen en kan mogelijk ook niet in de huidige conditie en op basis van de materiële bekostiging op de lange termijn in stand worden gehouden. Van schoolbesturen kan niet worden verwacht dat zij dan ten koste van de kwaliteit van het onderwijs een groot deel van de inkomsten spenderen aan het in stand houden van het gebouw. Ons voornemen was om in de verordening het begrip renovatie als levensduur verlengende voorziening voor een periode van ten minste 25 jaar op te nemen.

Bij een renovatie worden - naast het uitvoeren van groot onderhoud - investeringen gedaan voor het verbeteren van de functionaliteit (onderwijskundig concept), (verkeers-) veiligheid, duurzaamheid, en flexibiliteit.

De werkgroep IHP heeft duidelijk aangegeven de voorkeur te hebben niet vooruit te lopen op de komende wetgeving en de hoogte van de bijdrage van schoolbesturen bij een levensduurverlengende renovatie. Dit onderdeel wordt in een volgend IHP verder uitgewerkt.

3.1.5 Normbedragen

De normbedragen van de VNG voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen worden sinds 1997 jaarlijks aan de hand van de ontwikkeling van bouwkosten van bedrijven en woningen geïndexeerd. Sinds 1997 zijn de normbedragen niet aangepast in verband met gewijzigde eisen in het Bouwbesluit. De normbedragen van de VNG hebben hierdoor geen directe relatie met de ontwikkeling van de bouwkosten van schoolgebouwen. Met het Bouwbesluit 2015 zijn de eisen aan schoolgebouwen aanmerkelijk verzwaard. De zwaardere eisen hebben vooral betrekking op energieprestatie en binnenklimaat. De zwaardere eisen zorgen voor een stijging van de kosten van nieuwbouw en uitbreiding. Deze stijging wordt onvoldoende gevolgd door de indexering van de normbedragen van de VNG op basis van ontwikkeling van bouwkosten van bedrijven en woningen. Hierdoor werd in de gemeente Utrechtse Heuvelrug een eigen normvergoeding gehanteerd.

Dit zorgt ervoor dat de feitelijke bouwkosten van schoolgebouwen landelijk aanmerkelijk hoger zijn dan de bouwbudgetten op basis van de normbedragen van de VNG. Daarom heeft de VNG de normbedragen voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen in 2019 verhoogd met 40%. Hiermee komen de normvergoeding en de feitelijke bouwkosten weer in evenwicht.

Op grond van deze verhoging van de normbedragen in de modelverordening van de VNG heeft de raad van de gemeente Utrechtse Heuvelrug besloten de normvergoeding in de gemeentelijke verordening weer aan te laten sluiten aan de normeringen in de modelverordening van de VNG.
Voor het jaar 2021 adviseert de VNG de normbedragen éénmalig met 9,6% te verhogen in verband met de opname van de eisen voor Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG) in het Bouwbesluit. Bij de financiële uitwerking in de meerjarenuitvoeringsprogramma’s is hier rekening mee gehouden.

3.1.6 Capaciteit

Voor het bepalen van de omvang van te realiseren nieuwbouw of uitbreiding van een schoolgebouw is het leerlingenaantal voor de komende jaren van belang. Leerlingenprognoses zijn een instrument waarmee een onderbouwde schatting wordt gemaakt voor de toekomstige ruimtebehoefte voor de scholen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Uiteraard kan het verloop van de groei of krimp van leerlingenaantallen door omstandigheden anders uitpakken, maar prognoses zijn de enige mogelijkheid een gedegen inschatting te maken van de cijfers.

Het opstellen van prognoses is gebonden aan strikte landelijk geaccepteerde richtlijnen en is zodanig ook opgenomen in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Utrechtse Heuvelrug. Daarom spreken schoolbesturen en de gemeente Utrechtse Heuvelrug af dat de prognoses richtinggevend zijn bij het bepalen van de capaciteitsbehoefte voor de Meerjarenuitvoeringsplannen.

Met het overnemen van de gemoderniseerde verordening van 2008 (berekening in m² bruto vloeroppervlakten in plaats van toekenning ruimte op basis van aantal groepen) mogen schoolbesturen binnen de randvoorwaarden van het Bouwbesluit zelf bepalen hoe de indeling van hun schoolgebouwen wordt vormgegeven en hoe de ruimten in hun schoolgebouwen worden gedimensioneerd.

Als uitgangspunt voor de capaciteit is afgesproken om permanente voorzieningen te realiseren indien de prognoses aantonen dat de capaciteit gedurende minimaal tien jaar nodig is. De gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft dit al voor het jaar 2010 opgenomen in de gemeentelijke verordening en wijkt hierin af van de modelverordening die hiervoor een termijn van vijftien jaar hanteert.

Als de extra capaciteit minimaal vier jaar maar korter dan 10 jaar nodig is, wordt verwezen naar medegebruik van leegstand binnen een afstand van maximaal 3.000 meter hemelsbreed. Hierbij wordt gestreefd naar maatwerk waarbij rekening wordt gehouden met verkeersveiligheid. De gemeente verwijst alleen minimaal twee groepen naar leegstand, tenzij gemeente en schoolbestuur anders overeenkomen.

Als er binnen een afstand van 3.000 meter van de school onvoldoende leegstand beschikbaar is voor medegebruik dan wel veilig te bereiken is, wordt voorzien in tijdelijke huisvesting.

3.2 Gemeentelijk beleid

De gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft de afgelopen jaren op diverse terreinen beleid ontwikkeld dat als kapstok dient voor het onderwijshuisvestingsbeleid. In deze paragraaf wordt gemeentelijk beleid besproken dat het belangrijkste kader vormt voor het onderwijshuisvestingsbeleid.

3.2.1 Uitgangspunten herijking IHP

In het kader van de beperking van de schuldenlast van de gemeente zijn er in het uitvoeringsprogramma van de nota een aantal uitgangspunten vastgesteld. Deze uitgangspunten zijn besproken in het Op Overeenstemming Gericht Overleg van 9 april 2019.

Deze uitgangspunten zijn als volgt:

- Renovatie toepassen bij een bouwkundige staat 4, waarbij de gemeente maximaal 50% bijdraagt van de normkosten van nieuwbouw in de renovatiekosten. Renovatie wordt hier gezien als een levensduur verlengende voorziening voor tenminste 25 jaar.
- Nieuwbouw toepassen bij een bouwkundige staat 5 of 6. Bij nieuwbouw de onderhoudsverplichting van het schoolbestuur integraal meenemen, inclusief de besparing op de exploitatielasten.
- Bij realiseren nieuwbouw de combinatie met woningbouw integraal onderzoeken.
- Voor de verlaging van de schuldenlast innovatieve financieringsvormen inzetten.

Op basis van dit besluit is nieuwbouw alleen mogelijk in combinatie met woningbouw of andere innovatieve financieringsvormen. Alternatieve financiering verloopt via een private partij. De investering wikkelt zich buiten de gemeentelijke balans af en heeft daarmee geen invloed op de gemeentelijke schuldpositie.

Combinatie met woningbouw.
In deze constructie vindt er gezamenlijke huisvesting van school en woningen plaats (bijvoorbeeld onderwijs in de plint, met daarboven woningen) of komt er ruimte vrij op de onderwijskavel waar woningen kunnen worden gerealiseerd.

Ten gevolge van wet- en regelgeving liggen de financiële verplichtingen voor onderwijshuisvesting deels bij de schoolbesturen ten behoeve van de instandhouding en verduurzaming van gebouwen en deels bij de gemeente ten behoeve van vervanging. Financiering van onderwijshuisvesting wordt steeds meer maatwerk met een gezamenlijke inbreng van de partijen
Gezamenlijke financiering met publiek-private geldstromen komt steeds vaker voor. In de pilot aardgasvrije scholen hebben wij hier kennis en ervaring mee opgedaan.
Wij kiezen er in deze herijking voor om met de schoolbesturen op zoek te gaan naar de meest optimale financiering. Binnen de mogelijkheden van de schoolbesturen en die van de gemeente. Dat wil zeggen binnen de mogelijkheden die de normvergoedingen voor onderwijshuisvesting, de materiële instandhoudingsvergoeding die scholen krijgen worden geboden.
Wij gaan daarbij uit van een Total Cost of Ownership (TCO) benadering bij de ontwikkeling van het gebouw, gebaseerd op de levensduur van het gebouw dan wel levensduur verlenging. We betrekken daarbij zowel investering als exploitatie. Daarbij geven wij als gemeente ook invulling aan de opdracht van de raad de schuldenlast te verlagen. De gemeente beperkt daarom eigen investeringen en zoeken met de schoolbesturen naar mogelijkheden van externe financiering.

Wij onderzoeken de mogelijkheden van externe financieringsmogelijkheden zoals:

- **Schatkistbankieren**; is een leningsvorm waarbij liquide middelen geleend én belegd kunnen worden bij het Ministerie van Financiën. Schoolbesturen hebben de mogelijkheid om hieraan deel te nemen. Een belangrijk voordeel van deze vorm van financieren is de zeer lage rente die aan deze leningen gekoppeld is. Het ministerie van OCW dient garant te staan voor de rente en aflossingen op de leningen. Hiervoor vraagt het ministerie op zijn beurt een gemeentegarantie. Medewerking van de gemeente is dus noodzakelijk voor schatkistbankieren.
- **Banken of kredietverschaffers**, het onderwijs is voor banken een interessante sector om financieringen aan te verstrekken. Dit ligt in het feit dat het risicoprofiel van het onderwijs goed te voorspellen is en dat de sector een behoorlijke omvang heeft. Hierbij kan ook een koppeling gelegd worden met spaar- beleggingsproducten en verzekeringen. De BNG kent voor ons hierbij een specifieke positie. Haar kerntaak is kredieten verstrekken aan of onder garantie van deze overheden. Dit alles onder lagere rentes dan de reguliere banken. De BNG verstrekt projectfinanciering onder andere voor scholen. Een gemeentegarantie is vrijwel zeker een gestelde voorwaarde.
- **Fonds Volkshuisvesting**, gemeenten hebben een mogelijkheid geld te lenen aan het schoolbestuur en deze direct te laten financieren vanuit het fonds Volkshuisvesting. Dit is een zogenoemd revolving fund dat onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid biedt in onderwijshuisvesting te investeren. Deze financieringsvorm kenmerkt zich door een zeer laag rentetarief. De gemeente moet lid zijn van het fonds en de eigen, al eerder gestorte middelen, beschikbaar willen stellen. Dit levert mogelijk belemmeringen op ten aanzien van andere beleidsterreinen De gemeente moet het goedkeuren dat er niet in woningen, maar in onderwijshuisvesting wordt geïnvesteerd. Hiertoe is een raadsbesluit nodig.
- **Lenen bij leveranciers**, grote leveranciers bieden de mogelijkheid om investeringen door hen te laten financieren.
- **Publiek-private samenwerking**, het is mogelijk om via een publiek-private samenwerking de financiering voor een of meer projecten te realiseren. Een dergelijke PPS-constructie houdt in dat gemeente, schoolbestuur, marktpartijen en eventueel een woningcorporatie gezamenlijk participeren in een besloten vennootschap (B.V.). Deze vennootschap voert het project uit en draagt eveneens het bouwrisico. Het voordeel is dat de middelen en expertise van deze partijen ingezet kunnen worden gedurende het project. Een aandachtspunt is wel dat de gemeente en het schoolbestuur in een langdurige afhankelijkheidsrelatie met derden (waaronder de marktpartijen) komen.
- **Grondexploitatie**, hierin maakt de realisatie van onderwijshuisvesting onderdeel uit van een ruimtelijk ontwikkelplan met woningbouw.
- **Eigendom van vastgoed afstaan**, investeerders, zoals (institutionele) beleggers of woningbouwcorporaties, kunnen belangstelling hebben om een (cluster van) schoolgebouw(en) aan te kopen en deze (voor lange periode) terug te verhuren. Dit wordt ook wel een ‘sell and lease back-constructie’ genoemd. Het eigendom van het gebouw verschuift dan naar de investeerder. Een van de voordelen is dat het schoolbestuur daarmee alle huisvestingszaken uit kan besteden.
- **Subsidies**
- **Groen financieren**, er zijn ‘groenfondsen’ die onder gunstige voorwaarden financieringen kunnen verstrekken specifiek voor projecten met een duurzaam of ‘groen’ karakter.
- **Sponsoring**
- **Crowdfunding**
- **Milieu Investeringsaftrek (MIA)** aftrek benutten

Voortaan leggen wij bij de besluitvorming onderwijshuisvesting een project gerelateerd voorstel voor financiering aan de gemeenteraad voor ter besluitvorming.

3.2.2 Gemeentelijke leerlingenprognose

In opdracht van de gemeente wordt jaarlijks de leerlingenprognose geactualiseerd. Naast de historische leerlingenaantallen per school en de herkomst van de leerlingen, wordt hierbij informatie verwerkt uit de gemeentelijke bevolkingsadministratie, de aanwezige woningen en vastgestelde woningbouwprogramma's. Op basis hiervan wordt per dorp een berekening gemaakt van de inwoners binnen een bepaalde leeftijdsgroep. Om als voorbeeld het basisonderwijs te nemen. Hierbij wordt gekeken naar de inwoners in de leeftijdsgroep van 4 tot en met 11 jaar en 30% van de 12-jarigen. De zogenaamde basisgeneratie voor het basisonderwijs.

Bij scholen die veel instroom vanuit andere gemeenten hebben wordt eveneens rekening gehouden met de ontwikkelingen binnen deze gemeente en de effecten op de instroom van leerlingen vanuit deze gemeente.

3.2.3 Omgevingsvisie

Gemeenten zijn onder de nieuwe Omgevingswet verplicht om een omgevingsvisie voor hun hele grondgebied op te stellen. Daarin maken ze strategische keuzes over hoe ze op termijn met hun fysieke leefomgeving om willen gaan. Dat is nodig omdat er grote uitdagingen op ons afkomen. Denk hierbij aan de energietransitie, innovatie, woningtekorten en nieuwe verhoudingen tussen overheid en inwoner en de ruime om al die vraagstukken te laten landen beperkt is. Gemeenten moeten dus nadenken over wat zij belangrijk vinden en hoe ze met die vraagstukken om willen gaan. De omgevingsvisie biedt daarmee ook een afwegingskader voor zowel de gemeente als inwoner en ondernemers. Hoe om te gaan met maatschappelijk vastgoed is een onderdeel hiervan.

Deze omgevingsvisie wordt met inbreng van inwoners, ondernemers en organisaties opgesteld. Het streven is om deze omgevingsvisie in 2022 vast te stellen.
Vooruitlopend hierop is in juli 2019 de Hoofdlijnennotitie vastgesteld. In deze Hoofdlijnennotitie zijn enkele kernprincipes vastgesteld; te weten:
- kwalitatief hoogwaardige leefomgeving,
- toekomstgericht,
- vitale dorpen.

Kwalitatief hoogwaardige leefomgeving
Ieder dorp heeft zijn eigen unieke kenmerken, ontstaansgeschiedenis en kwaliteiten. Dit vraagt 'maatwerk' per dorp met respect voor het unieke landschap en cultuurhistorische waarden.

Toekomstgericht.
Als gemeente Utrechtse Heuvelrug omarmen we de klimaat- en energieopgave en maken we ruimte voor duurzame energie-opwekkers en innovatieve oplossingen.

Vitale dorpen
Vitale dorpen vragen om het stimuleren van gezonde keuzes, voldoende toegankelijke voorzieningen, ondernemerschap en de mogelijkheid volop mee te doen. Dorpen kunnen elkaar hier ook in aanvullen.
Wij vinden het belangrijk dat inwoners zich verantwoordelijk voelen voor elkaar en hun directe leefomgeving. Denk hiervoor bijvoorbeeld aan het in eigen beheer nemen van een ontmoetingsplek.

De hoofdlijnennotitie zegt iets over waar we naar toe willen. De verdere uitwerking in de omgevingsvisie gaat aangeven hoe we daar willen komen. Het is van belang onderwijshuisvestingsprojecten te toetsen aan de Hoofdlijnennotitie en de opgaven die daar bij horen.

3.2.4 Onderwijs en Jeugdzorg

In het raadsuitvoeringsprogramma 2018-2022 is aangegeven dat men integraal wil samenwerken in de beleidsterreinen onderwijs (jeugd)zorg, sport en cultuur. Samen met de partners op deze terreinen wordt een lokale jeugdagenda opgesteld. Onderwijs en Jeugdzorg zijn niet los van elkaar te bezien. De behoefte aan meer zorgvraag, mate van onderwijsachterstandenbeleid en passend onderwijs hebben direct effect op het onderwijs en de wijze van huisvesting. Naast de zorg is ook het bewegen van de leerlingen een belangrijk onderdeel. Participatie van instellingen op het terrein van zorg, sport en onderwijs is van groot belang. Waar mogelijk moet bij leegstand in schoolgebouwen, renovatie of nieuwbouw worden onderzocht in hoeverre de samenwerking verder kan worden gefaciliteerd.

In de jeugdagenda van de Taskforce Sociaal Domein is dit als volgt weergegeven. 'Wij blijven in gesprek met de scholen. Wij richten ons op signaleren en normaliseren en een goede verbinding tussen passend onderwijs en jeugdhulp. Aansluitend op de regulier inzet op passend onderwijs'.

3.2.5 Dorpsgericht werken

Vanaf 2012 werken we op een dorpsgerichte manier. Dit houdt in dat we signalen uit de dorpen op het gebied van leefbaarheid (fysiek en sociaal) oppikken en vervolgens deze signalen op een gestructureerde manier oppakken. De Sociale Dorpsteams spelen hierbij een rol.
Op dit moment is er volop aandacht voor het optimaliseren van de onderlinge samenwerking tussen de diverse instellingen die onderdeel zijn van de Sociale Dorpsteams en de scholen in de afzonderlijke dorpen.

3.2.6 Brede Kindvoorziening.

Om de samenwerking tussen de scholen en kindgerelateerde instellingen te verbeteren, willen wij waar mogelijk uitgaan van Brede Kindvoorzieningen onder één dak. Dit kan door gebruik te gaan maken van leegstand in bestaande schoolgebouwen of bij het realiseren van nieuwe voorzieningen.

3.2.7 Duurzaamheid

De onderwijssector biedt nog veel kansen voor verduurzaming. De schoolbesturen en de gemeente hebben hier beiden een rol. Gedurende de levensduur van het gebouw de schoolbesturen en bij vervanging van onderwijshuisvesting de gemeente. Een en ander binnen de vigerende wet- en regelgeving.

Het Activiteitenbesluit van de Wet Milieubeheer verplicht schoolbesturen om nadelige gevolgen voor het milieu zoveel mogelijk te voorkomen. In artikel 2.15 van het Activiteitenbesluit (afdeling 2.6) is de wettelijke plicht vastgelegd om alle energiebesparende maatregelen te realiseren met een terugverdientijd ≤ 5 jaar. Dit geldt als: - het jaarlijks elektriciteitsverbruik van de school ≥ 50 000 kWh of; - het jaarlijks gasverbruik van de school ≥ 25 000 m3 ae (aardgas equivalenten). In de praktijk geldt deze verplichting over het algemeen voor de VO-scholen en de grotere PO-scholen.
Het Bouwbesluit stelt eisen aan vervanging van schoolgebouwen. Met ingang van 1 januari 2021 wordt de BENG-norm opgenomen in het Bouwbesluit.

De verduurzaming van onderwijshuisvesting maakt momenteel nog geen onderdeel uit van de normvergoeding voor onderwijshuisvesting. Landelijk wordt door het ministerie van BZK met de PO-raad, VO-raad en VNG gesproken over de uitwerking van het Klimaatakkoord. De onderhandeling daarover wordt gevoerd aan vijf sectortafels. Schoolgebouwen vallen binnen de sectortafel 'Gebouwde omgeving'. Belangrijk is de vraag of de doelstellingen wel kunnen worden verwezenlijkt vanuit de bestaande middelen. Voor de onderwijssector geldt als einddoel: energieneutraal in 2040 voor scholen in het primair- en voortgezet onderwijs. De minister van BZK heeft in oktober 2019 de schoolbesturen aangeschreven over verbeteringen en verduurzaming van hun schoolgebouwen. Aangegeven is het belang van goed inzicht in de kwaliteit van de schoolgebouwen en samen met de gemeente plannen te ontwikkelen voor de lange termijn.

Met de actualisatie van het IHP is het zicht op de kwaliteit van de onderwijsgebouwen door de schoolbesturen geactualiseerd. In het kader van een motie Verduurzaming bestaande schoolgebouwen heeft de gemeente in 2018 opdracht gegeven verduurzamingsmogelijkheden van de schoolgebouwen in beeld te brengen. De uitkomsten zijn met de schoolbesturen gedeeld.

Verduurzaming bestaande schoolgebouwen.
Een duurzaam huisvestings- en onderhoudsplan biedt schoolbesturen mogelijkheden om tot gezonde, duurzame en schoolexploitatie te komen. Vervangingsmomenten – zoals bijvoorbeeld het vervangen van de CV installatie – zijn goede momenten om keuzes te maken vanuit de duurzaamheid. Het integreren van duurzame aspecten in een onderhoudsplan resulteert in een duurzamer gebouw en bespaart ook geld. De gemeente heeft aangeboden de schoolbesturen te faciliteren bij het opstellen van duurzame onderhoudsplannen. De schoolbesturen hebben aangegeven hier zelf al invulling aan te geven.
Een mooi voorbeeld hiervan is schoolbestuur De Oorsprong die samen met het RVO haar meerjarenonderhoudsplannen heeft verduurzaamd.
Landelijk bestaan verschillende initiatieven om schoolbesturen in de verduurzaming van onderhoud te ondersteunen. Schoolbesturen in de regio Utrecht kunnen op initiatief van de Provincie Utrecht en de Economic Board Utrecht ook gebruik maken van de kennis van medewerkers van Natuur en Milieufederatie Utrecht om hen hierin te laten ondersteunen en te zoeken naar mogelijke financieringsmogelijkheden. Het onderhoud wordt bekostigd uit de materiële instandhouding die schoolbesturen ontvangen voor de instandhouding van de schoolgebouwen.

Nieuwbouw
Een frisse school is een schoolgebouw met een laag energiegebruik en gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid. Een goed binnenklimaat verlaagt gezondheidsklachten en verhoogt het welzijn van leerlingen en personeel. De eisen hiervoor worden opgenomen in het Programma van Eisen bij de vervanging van onderwijshuisvesting.

Gemeentelijk uitgangspunt is dat bij investeringen voor nieuwbouw nu al wordt uitgegaan van het realiseren van een Bijna Energieneutraal Gebouw (BENG). Nu BENG per 1 januari 2021 onderdeel uitmaakt van het Bouwbesluit moet deze worden gerealiseerd binnen de beschikbaar gestelde normvergoeding voor vervanging van onderwijshuisvesting. In de normbedragen 2021 is rekening gehouden met de financiële consequenties van het voldoen aan de BENG-eisen. Van schoolbesturen wordt maximale inzet gevraagd om te komen tot de volgende stap van BENG naar Energieneutraal (ENG).

In het kader van duurzaamheid is bij nieuwbouw de ambitie ook te voldoen aan de eisen in het gemeentelijk rioleringsplan aan afvoer en gebruik van hemelwater.

3.2.8 Leegstand en medegebruik

De recent opgestelde leerlingenprognose laat een lichte stijging van het aantal leerlingen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug zien. Belangrijk is en blijft dat de schoolgebouwen zo efficiënt mogelijk worden gebruikt. Om leegstand te voorkomen, worden vier maatregelen getroffen:

- Voor projecten met (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding wordt uitgegaan van de ruimtebehoefte behorende bij het leerlingenaantal over 10 jaar. Hierdoor wordt alleen de capaciteit gerealiseerd die op de lange termijn noodzakelijk is. Voor in de tussenliggende periode tijdelijk benodigde extra capaciteit wordt in eerste instantie voorzien door medegebruik van leegstand in andere scholen en in tweede instantie door verplaatsbare units, dan wel door ingebruikname van een bestaand gebouw.
- Bij een capaciteitsvraagstuk wordt in eerste instantie gestuurd op efficiënt gebruik van de bestaande onderwijshuisvesting. Daarvoor zien we verschillende opties. Een school met meer ruimtebehoefte kan van gebouw ruilen met c.q. geherhuisvest worden in een school die leegstand heeft. In dit geval kan voor de school met leegstand kleiner worden gebouwd. Twee scholen kunnen samen gehuisvest worden in één gebouw. Er kan een multifunctioneel schoolgebouw worden gebouwd voor meer scholen, waarbij uitruil van ruimten mogelijk is. Als combinaties niet mogelijk zijn, wordt gekeken naar het gebruik van deze ruimte voor andere maatschappelijke doeleinden.
- De gemeente stuurt strakker op het verwijzen naar leegstand. Scholen die een ruimtetekort hebben, worden in eerste instantie verwezen naar leegstand in een nabijgelegen school.
- Ook stimuleert de gemeente dat beter gebruik gemaakt wordt van leegstand door maatschappelijke partijen.

Voor alle maatregelen geldt dat het college - waar mogelijk - bij het samenbrengen van scholen onder een dak verder wil gaan dan nu bij de afzonderlijke scholen staat beschreven. Naast het terugdringen van leegstand stimuleert de gemeente medegebruik van een les- en gymnastiekgebouw. Het betreft gebruik van het gebouw na de gebruikelijke werkdag, 's avonds en in de weekeinden, maar ook tijdens de officiële schoolvakanties. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de eventuele beperkingen van een gebouw (o.a. beveiliging, verwarming en compartimentering) waardoor medegebruik niet altijd mogelijk is.

Overigens kan niet alle leegstand worden weggewerkt omdat deze versnipperd is over verschillende scholen en verschillende dorpen van de Utrechtse Heuvelrug. Daarbij kan behoud van een beperkte leegstand worden ingezet voor een onvoorziene ruimtebehoefte voor bijvoorbeeld de gevolgen van het landelijk beleid ten aanzien van passend onderwijs en onderwijs aan leerplichtige kinderen van nieuwkomers. Dit beleid kan leiden tot verschuivingen in leerlingenstromen of tot toename van de behoefte aan kleinere lesruimtes in scholen. Op dit moment kan daar nog geen inschatting van worden gedaan.

3.2.9 Overige wet- en regelgeving

De scholen in de gemeente Utrechtse Heuvelrug moeten voldoen aan wet- en regelgeving. Concreet betekent dit dat het Bouwbesluit leidend is bij nieuwbouw en verbouw van bestaande gebouwen. Per 1 oktober 2010 zijn zowel de bouwvergunning als de gebruiksvergunning opgegaan in de omgevingsvergunning. Aanvragen en naleven van de omgevingsvergunning vallen onder de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur. De brandweer ziet toe op de naleving van de omgevingsvergunning ten aanzien van het brandveilig gebruik van de scholgebouwen. Het treffen van noodzakelijke bouwkundige of installatietechnische aanpassingen valt eveneens onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen.

De verantwoordelijkheid ten aanzien van de Arbowetgeving is een aangelegenheid van de werkgever. Het treffen van noodzakelijke bouwkundige of installatietechnische aanpassingen valt hiermee onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Ondanks de grote verantwoordelijkheid van schoolbesturen voor de wet- en regelgeving, vindt de gemeente Utrechtse Heuvelrug dat wel als taak heeft schoolbesturen hierover te informeren.

Bij vandalismeschade is de gemeente verantwoordelijk voor het herstel van schades aan voorzieningen onderwijshuisvesting die met overheidsmiddelen zijn bekostigd en waarvan de schades door de schoolbesturen bij de gemeente worden gemeld. De gemeente is dus niet verantwoordelijk voor schade aan voorzieningen die niet met overheidsmiddelen zijn bekostigd.

3.3 Overige beleidsthema's

3.3.1 Bewegingsonderwijs

Voor wat betreft de sport wordt in de gemeente Utrechtse Heuvelrug op dit moment bij nieuwe gymzalen minimaal de norm uit de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gehanteerd. Ook kan verwezen worden naar bestaande of te realiseren binnensportaccommodaties. Waar mogelijk is de onderwijsbehoefte leidend bij het realiseren van binnensportaccommodaties.

Bij het realiseren van deze sportvoorzieningen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de behoefte van de scholen, bijvoorbeeld ten aanzien van afstand en inrichting. De gemeente heeft in september 2010 het beleid ten aanzien van het vervoer naar gymlocaties geharmoniseerd. Onderdeel daarvan is dat er een verwijsafstand van maximaal vijftien minuten te voet (groep 3-5) of per fiets (groep 6-8) is en dat boven deze grens busvervoer wordt aangeboden.

De behoefte aan gymvoorzieningen voor onderwijs kan niet los gezien worden van de behoefte aan sportvoorzieningen voor verenigingen. Interne afstemming bij realisatie van sportvoorzieningen is van belang. In de uitvoeringsprogramma's wordt een relatie gelegd met de behoefte aan capaciteit voor het bewegingsonderwijs van de scholen en de resultaten van het capaciteitsonderzoek binnensport- en buitensportaccommodaties gemeente Utrechtse Heuvelrug.

3.3.2 Zorgstructuur

Sinds 1 augustus 2014 is de wet passend onderwijs van kracht. Scholen en schoolbesturen zijn met de invoering van deze wet verplicht te zorgen voor een passende onderwijsplek en passend onderwijs voor elke leerling. Passend onderwijs staat voor maatwerk in het onderwijs, waarbij het onderwijs aansluit op de mogelijkheden en talenten van ieder individueel kind. Bij bestaande gebouwen is het vaak niet eenvoudig hier rekening mee te houden. Bij (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding en renovatie moet hier uiteraard wel rekening mee worden gehouden.

Met het nieuwe stelsel moet aan de volgende voorwaarden voldaan worden:

- leerlingen krijgen zo goed mogelijk onderwijs;
- ouders zijn betrokken bij hun kind op school;
- docenten zijn goed toegerust;
- scholen werken samen met jeugdzorg en gemeenten;
- doelmatige investeringen.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen, werken scholen samen en worden lichte en zware zorg onder één verantwoordelijkheid gebracht. Dit betekent dat cluster 3 (leerlingen met verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen) en cluster 4 (leerlingen met gedragshandicap of psychiatrische problemen) ook onder verantwoordelijkheid van de gezamenlijke scholen vallen. Voor de uitvoering zijn samenwerkingsverbanden ingericht conform een geografische indeling (vergelijkbaar met huidige indeling in het voortgezet onderwijs). Cluster 1 (visueel beperkte leerlingen) en 2 (dove en slechthorende leerlingen, leerlingen met ernstige spraak en/of taalmoeilijkheden) blijven fungeren in hun huidige landelijke indeling.

Door de stelselwijziging krijgt het reguliere onderwijs meer leerlingen. Dit kan effect hebben op de huisvestingsbehoefte van een school. De langetermijneffecten hiervan zijn op dit moment nog niet goed in te schatten. Het treffen van noodzakelijke bouwkundige of installatietechnische aanpassingen voor passend onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen.

3.3.3 Bouwheerschap

Bij het verbouwen, dan wel bij nieuwbouw van onderwijshuisvesting, ligt het bouwheerschap conform de onderwijswetgeving bij de schoolbesturen. Alleen bij clustervoorzieningen (meer scholen onder een dak en multifunctionele voorzieningen) wordt in overleg met de betrokken partners bepaald wie het bouwheerschap op zich neemt. Wanneer het schoolbestuur bouwheer is, sluiten gemeente en schoolbestuur en realisatieovereenkomst.

3.3.4 Speelterreinen

Normatief wordt voor het speelterrein gerekend met 3 m² verhard per leerling. Met een minimum van 300 m² en een maximum van 600 m². Dit maximum wordt voor scholen met meer dan 200 leerlingen als te klein ervaren. Aanvullend op de normverordening van de VNG is in de gemeentelijke verordening opgenomen dat voor het speelterrein van scholen met meer dan 200 leerlingen normatief vanaf 600 m² met 1 m² per leerling extra wordt gerekend. Het is bij uitbreiding van scholen niet altijd mogelijk ook het speelterrein te vergroten om aan de norm te voldoen. Hierbij komt de functionaliteit echter voor het normatieve oppervlak van het speelterrein.
Het benoemen van een deel van de schoolpleinen als openbare speelterreinen maakt onderdeel uit van het speelruimtebeleid van de gemeente en is geen onderdeel van het Integraal Huisvestingsplan.

3.3.5 Petitie Astmafonds

Het Astmafonds pleit voor een regel waarin een minimale afstand tussen een nieuwe school en naburige wegen wordt vastgelegd. De afstand tussen een nieuwe school en een snelweg moet minimaal 300 meter zijn en de afstand tussen een nieuwe school en een provinciale weg minimaal 50 meter. Indien deze regel wordt ingevoerd, heeft dat gevolgen voor de vervangende nieuwbouw van de volgende scholen op de huidige locatie:

- Daltonschool Nicolaas (minder 50 meter van N225);
- OBS De Kameleon (minder dan 50 meter van N227);
- De Meent (beoogde locatie Ladder en De Meent) minder dan 300 meter van A12);
- Schoonoord Doorn (minder dan 50 meter van N227).

Dit is nu nog geen wetgeving, maar de gemeente houdt nu al zoveel mogelijk rekening met deze regel.